

Ольга Красінько,

бакалавр історії, Національний університет «Киево-Могиланська академія»

okrasinko@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7226-8223>

¹ Див.: Ольга Красінько, Професійна діяльність поліції Києва у 1803–1859 рр. (Київ, 2022), 18.

² Leonard Fuld, *Police Administration. A critical study of Police Organizations in the United States and Abroad* (New York and London: Putman's, 1909); Raymond Fosdick, *European Police Systems* (New York: The Century Co, 1916).

³ Egon Bittner, *The Functions of the Police in the Modern Society* (Maryland: National University of Mental Health, 1970); Cyril Robinson & Richard Scaglion, "The Origin and Evolution of the Police Function in Society: Notes towards a Theory", *Law & Society Review*, 1 (1987).

⁴ Pasquale Pasquano, "Theatrum Politicum: The Genealogy of Capital – Police and the State of Prosperity", in *The Foucault Effect. Studies in Governmentality*, ed. by Graham Burchell, Colin Gordon and Peter Mitchell (Chicago: The University of Chicago Press, 1991); Marc Neocleus, *The Fabrication of Social Order. A Critical Theory of Police Power* (London: Pluto Press, 2002).

⁵ Jan Terpstra, "Two theories on the police – the relevance of Max Weber and Emile Durkheim to the study of the police", *International Journal of Law, Crime and Justice* 39 (May 2011): 4–5, 7.

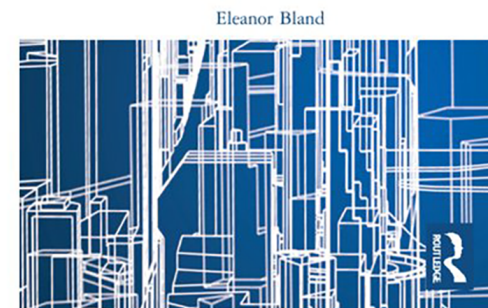
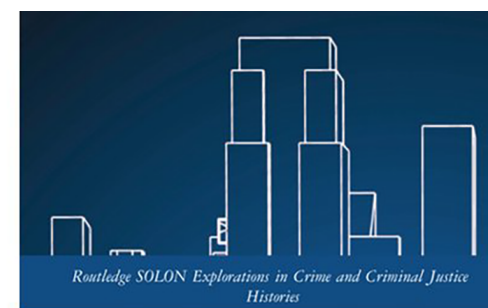
ТВОРЕННЯ ЗЛОЧИНУ: ДОСЛІДЖЕННЯ З ІСТОРІЇ ПОЛІЦІЇ ЛОНДОНА

Bland, E. *Police Suspicion. Proactive Policing in London, 1780–1850*. New York and London, 2022.

Історія вивчення поліції налічує понад сто років. Попри помітне розширення підходів, жодний із них не став основним, тож у науковому середовищі зберігається полярність концепцій¹. У працях початку ХХ ст. поліцію характеризували винятково як правоохоронну структуру, а її історію — як прогрес до модерної моделі².

Антропологічний поворот сформував нову проблематику, у центрі якої опинились взаємодії всередині трикутника «влада — поліція — населення». Під впливом лівої критики історики висвітлювали роль поліцейських як агентів державних інтересів, що сприяло протиставленню їх суспільству, яке перебувало під їхнім безпосереднім контролем³. На історіографію третьої чверті ХХ ст. також помітно вплинули праці Мішеля Фуко, зокрема світ побачила низка текстів, у яких кристалізовано ідею про значення поліції у встановленні соціального порядку і «творенні суспільства» у широкому сенсі⁴. У статті Яна Терпстри ці тенденції розглянуто як розвиток двох широких перспектив, похідних від уявлення про державу та чиновницький апарат: за Максом Вебером — як спосіб забезпечення «монополії на насильство», за Емілем Дюркгаймом — як регулятор суспільних норм⁵.

© Ольга Красінько, 2022

⁶ Clive Emsley, *Policing and its Context 1750–1870* (London: McMillan Press, 1983); *Police Forces: A Cultural History of an Institution*, ed. Klaus Mladek (New York: Palgrave Macmillan, 2007), 150, 158.

⁷ Eleanor Bland, *Police Suspicion. Proactive Policing in London, 1780–1850* (New York and London: Routledge, 2022), 1. Далі в тексті в дужках посилання на цю працю.

Попри окреслені тенденції, концептуальна основа деяких текстів виходить за межі перспективи Вебера–Дюркгейма. До таких, скажімо, належить книжка Клайва Емслі, який заважував неоднаковість ставлення до поліції серед неоднорідних груп суспільства, а також збірка за редакцією Клауса Младека⁶. До цієї категорії праць треба віднести і книжку Елеанор Бленд «*Police suspicion. Proactive policing in London, 1780–1850*», видану 2022 р.

Текст складається зі вступного і п'яти основних розділів, графічних додатків і таблиць. У фокусі праці перебуває проактивна діяльність лондонських поліцейських у 1780–1850 рр., проваджена, за визначенням авторки, радше з власної ініціативи, аніж на підставі свідчень очевидців⁷. У вступі також охарактеризовано теоретичну й джерельну бази дослідження. Теоретичні рамки роботи охоплюють ідею творення суспільного порядку, а також складові інтелектуального контексту XIX ст. — концепт «кримінального класу» та уявлення про зв'язок між злочинністю і моральним занепадом (с. 7, 10, 16). Джерельна база — інструкції різних поліцейських структур Лондона, матеріали процесів Олд-Бейлі, а також поліцейські повідомлення про судові процеси у пресі, зокрема *The Times* і *The Morning Post* (с. 19–20).

У другому розділі роботи висвітлено історичний контекст поліції у Лондоні 1780–1850 рр. Елеанор Бленд підкреслила, що цей період позначився активними соціальними перетвореннями. Зокрема, наприкінці XVIII ст. Лондон став найбільшим містом Європи. Разом із тим, на 1780–1820 рр. припав період інтенсивних реформ поліції, що зумовило дискусію довкола повноважень поліцейських та ефективності різних поліцейських структур, що діяли у місті. Авторка робить висновок про те, що в означений період на поліцейських покладали все більшу відповідальність щодо запобігання злочинам шляхом переслідування «підозрілих людей». Обов'язки сторожі правопорядку формувались під помітним тиском локальних спільнот, які прагнули ефективного захисту й уникнення фінансових зловживань із боку поліцейських (с. 45).

У третьому розділі книжки окреслено конкретні очікування місцевих мешканців від поліцейських. Елеанор Бленд розглянула думку лондонців крізь призму офіційних і приватних інструкцій та порад різним групам, які виконували поліцейські функції наприкінці XVIII — у середині XIX ст., як-от констеблі або нічна сторожа. У цих документах дослідниця зауважила часті згадки про потребу нагляду за «підозрілими людьми». Уявлення містян про злочинну поведінку ілюструють не лише сформульовані приписи, а й зміна побутових практик. Зокрема, наприкінці XVIII — на початку XIX ст. у Лондоні активно наймали патрульних, які здебільшого діяли вночі. На думку дослідниці, така тенденція свідчить про зростання зацікавлення у міському порядку й виокремлення потенційно небезпечних для соціуму елементів (с. 60).

Особливу увагу у книжці приділено інструкціям нової Столичної поліції, що постала 1829 р. Елеанор Бленд зазначила, що перелік обов'язків цієї поліцейської структури мало відрізнявся від функцій традиційних констеблів, однак був детальнішим. Ця обставина, на думку дослідниці, вказує на те, що нових агентів сприймали як модерну й потенційно ефективнішу щодо запобігання злочинам структуру (с. 65).

Авторка не оминула увагою і позицію самих поліцейських. П'ятий розділ присвячено практиці превентивних арештів у Лондоні в означений період. За допомогою вдалих методологічних рішень Елеанор Бленд продемонструвала безпосередній зв'язок між суспільними уявленнями та поліцейською практикою. Зокрема, авторка проаналізувала територію, де здебільшого відбувались превентивні арешти. Високою поліцейська активність була не в кримінальних районах, а в місцевостях, заселених переважно середнім прошарком населення. Дослідниця припускає, що такі результати пов'язані із суспільними очікуваннями від діяльності поліції, що унаочнювалась за рахунок видимих постійних затримань. Впливом соціальних стереотипів авторка пояснює те, що арешти відбувались переважно в нічний час (с. 80). Елеанор Бленд зауважила і власну мотивацію службовців для здійснення превентивних арештів. Серед вагомих чинників, що впливали на поліцейських, у книжці згадано грошові винагороди, просування кар'єрними сходами, захоплення відчуттям ризику, а також простір для можливої наживи за допомогою корупції (с. 95).

Важливою складовою праці є аналіз маркерів, на основі яких поліцейські службовці визначали потенційних злочинців. Елеанор Бленд слушно зауважила персональний вимір зв'язків між сторожами правопорядку та місцевими мешканцями. Тож мірилом (не)довіри поліцейського подекуди слугувало особисте знайомство й думка про (не)добрий характер людини (с. 106, 108). Разом із тим, підставою для превентивного арешту могла бути і «підозріла поведінка» на кшталт перенесення речей (вірогідно, вкрадених) або «переховування» та «тиняння» («lurking» and «loitering») (с. 114, 116).

Авторка підкреслила, що статистичні дані дають змогу окреслити колективний портрет превентивно заарештованих. Підозру поліцейських викликала потенційна належність до «кримінального класу», що на неї вказували, як припустила дослідниця, чоловіча стать, юний вік і раніше звинувачення у крадіжці (с. 118–122). Розвиваючи цю ідею, у заключному шостому розділі Елеанор Бленд спробувала проаналізувати, попри обмежені джерела, наскільки частими були випадки превентивних повторних затримань. У матеріалах судових процесів нечасто зазначали впізнання як причину арешту. Втім, дослідниця підкреслила, що багато тих самих поліцейських часто фігурували у справах про повторні затримання. На її

думку, арешти молодих чоловіків зумовлювались суспільними переконаннями про їхню потенційну належність до «кримінального класу». Разом із тим, арешти «групи ризику», що найчастіше закінчувались вироками, сприяли зміцненню соціальних стереотипів про злочинність (с. 153–154).

У підсумку зауважимо, що у своєму дослідженні Елеанор Бленд розглянула модель взаємовпливу суспільних переконань про природу злочинності та поліцейської практики. Висвітлення цієї взаємодії є панорамним і подекуди ставить перед читачем більше запитань, аніж дає відповідей. Для аналізу настроїв містян вибрано інструкції для поліцейських службовців, однак не приділено уваги, наприклад, его-документам, крізь призму яких можна простежити уявлення про правопорядок. Разом із тим, не надто зрозумілим є механізм створення інструкцій для поліцейських. Наскільки ці приписи уособлювали думку спільноти, а наскільки – приватні пропозиції? Зрештою, загалом ставлення населення є доволі широкою аналітичною категорією, тож потрібно підкреслити, що воно могло варіюватися всередині різних соціальних груп, зокрема й середнього прошарку. Те саме питання стосується і самих поліцейських, що їх у праці охарактеризовано переважно як виконавців суспільного замовлення. Попри це, вплив на поліцейських службовців міг бути ширшим за очікування спільноти й стосуватися їхньої соціальної або етнічної належності, особистого досвіду, а також рішень уряду. Тим не менше, дослідження Елеанор Бленд є оригінальним поглядом на взаємодію поліції та місцевих мешканців під новим кутом, що робить внесок у переосмислення позицій трикутника «уряд – поліція – населення».

References

- Bittner, Egon. *The Functions of the Police in the Modern Society*. Maryland: National University of Mental Health, 1970.
- Bland, Eleanor. *Police Suspicion. Proactive Policing in London, 1780–1850*. New York and London: Routledge, 2022.
- Emsley, Clive. *Policing and its Context 1750–1870*. London: McMillan Press, 1983.
- Fosdick, Raymond. *European Police Systems*. New York: The Century Co, 1916.
- Fuld, Leonard. *Police Administration. A critical study of Police Organizations in the United States and Abroad*. New York and London: Putman's, 1909.

- Krasinko, Olha. *Profesiina diialnist politsii Kyieva u 1803– 1859 rr.* Kyiv, 2022.
- Neocleus, Marc. *The Fabrication of Social Order. A Critical Theory of Police Power.* London: Pluto Press, 2002.
- Pasquano, Pasquile. “Theatrum Politicum: The Genealogy of Capital – Police and the State of Prosperity”, in *The Foucault Effect. Studies in Governmentality*, ed. by Graham Burchell, Colin Gordon and Peter Mitchell. Chicago: The University of Chicago Press, 1991.
- Police Forces: A Cultural History of an Institution*, ed. Klaus Mladek. New York: Palgrave Macmillan, 2007.
- Robinson, Cyril, & Richard Scaglion. “The Origin and Evolution of the Police Function in Society: Notes towards a Theory”. *Law & Society Review*, 1 (1987).
- Terpstra, Jan. “Two theories on the police – the relevance of Max Weber and Emile Durkheim to the study of the police”. *International Journal of Law, Crime and Justice* 39 (May 2011): 4–5, 7.

